

УДК 32

ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ОСМИСЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО В ТЕОРЕТИЧНОМУ ПІДХОДІ КАРЛА ШМІТТА

Діана Стандратюк

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

У статті розглянуті історико-філософські витоки політичної теорії Карла Шмітта, феномен політичного та переосмислення його інтелектуального спадку. Під час дослідження також виявлений зв'язок між політичним і теорією партизана.

Ключові слова: політичне, Карл Шмітт, партизан, політика.

Карл Шмітт – представник консервативної течії, чії ідеї лягли в основу ідеології неоконсерватизму. Що притаманно його поглядів і що їх сформувало? В епоху Веймарської республіки К. Шмітт перебував під інтелектуальним впливом «консервативної революції». В умовах краху ідеології традиційного німецького консерватизму відбувся розкол всередині німецьких консерваторів. Представники молодого покоління виступили проти повернення до традиційної консервативної ідеології та політики, що привело до появи младоконсервативного руху, який поставив за мету узгодити із сучасністю основні ідеї німецького консерватизму. Відмінність «консервативної революції» від консерватизму полягає в орієнтації першої на вузьконаціональну проблематику, вона була продуктом занепаду консерватизму, а також орієнтація на сучасне та майбутнє, а не на минуле. Для її революційного крила було характерним таке:

- розвиток «третього шляху» як протилежність марксизму та лібералізму;
- прихильність до «нового» націоналізму та консерватизму, які мали німецький характер;
- негативне ставлення до Просвітництва та сучасної ментальності;
- ідея справедливого суспільства, заснованого на принципі солідарності;
- цікавість до історії Німеччини;
- автаркійний розвиток Німеччини [7].

Карл Шмітт перебував під впливом таких політичних філософів, як Арістотель, Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, К. фон Клаузевіц, В. Парето. Чимало спільних положень можна знайти в Т. Гоббса і К. Шмітта, адже вважають, що саме його погляди є основою політичної філософії німецького дослідника. К. Шмітт, як і Т. Гоббс, розглядав роль політичного авторитету, доводив центральну роль насилля в житті людини, пов'язував суверенітет із владою груп, що конфліктують між собою. Концепція політичного схожа з гоббсівським «природним станом», адже саме вони передують державі як політичному утворенню. Для подолання природного стану та війни всіх проти всіх К. Шмітт вважає за необхідне створення тотальної держави, яка б визначала як внутрішнього, так і зовнішнього ворога. Ліберальна демократія, за К. Шміттом, немає центральної влади, а тому кожен може вирішувати, як боротися зі своїм суперником, що й повертає суспільство до природного стану [4, с. 34–35]. Однак окремі положення були переглянуті. У дослідженні під назвою «Левіафан у вченні про державу Томаса Гоббса» німецький мислитель намагається проаналізувати гоббсівські

метафори державної влади і подивитися, як вони змінилися протягом історії. Дослідник звинуватив Т. Гоббса у використанні уявних технологій для опису Левіафана, що призвело до інструменталізації держави. Міфічний образ був обраний неправильно, адже в іудейській та християнській традиціях Левіафан знищується фанатиками. Міф виникає з технологічних і теологічних джерел та втілюється в особистості, яка представляє народ та не дозволяє перетворити державу на інструмент найбільш впливової соціальної групи [4, с. 46; 12].

Варто розглянути вплив на нього також і теоретика консерватизму Хуана Доносо Кортеса. 1923 р. К. Шмітт публікує працю «Римський католицизм і політична форма», в якій називає основою суспільного порядку саме католицизм, критики одразу вбачають у ній відповідь на роботу М. Вебера «Протестантська етика і дух капіталізму». Саме через позиціонування К. Шміттом себе як представника католицької консервативної думки можна говорити про його зв'язок із Х. Доносо Кортесом. Для обох мислителів був важливий аналіз революцій, однак німець хотів знайти точку опори (державу), за допомогою якої можна подолати кризу, а не просто зазначав, що криза в суспільстві є кризою віри. Обидва дослідники вважали лібералізм нездатним вирішувати проблеми. Так, Х. Доносо Кортес вбачав у лібералізмі засіб руйнування традиційного ладу, він виражає владу буржуазії, яка спирається на багатство та договірні відносини, релігію ж заміняють свобода слова та друку. К. Шмітт погоджується з його тезами та вважає, що лібералізм за допомогою дискусій лише відкладає вирішення питань на невизначений термін і намагається втекти від відповідальності. Соціалізм же, за Х. Доносо Кортесом, відриває людину від божественної субстанції та перетворює її на соціально-класове поняття, а тому віра є тим, що запобігає революції і соціалізму. Він також зазначав, що диктатура необхідна для порятунку влади та держави тоді, коли одини законів стає недостатньо. Вона є захистом в умовах надзвичайної ситуації. Схожість ситуації 1848 р. в Європі з розвитком Веймарської республіки робила положення іспанця актуальними для К. Шмітта. В умовах зміни цінностей на межі XIX – XX ст. він зазначає, що лише католицизм зберіг свою духовну велич і не зазнав впливу політичних сил зовні, він бореться проти руйнівних тенденцій сучасності. А тому протистояти модерну можна, опираючись на традиційні цінності, за допомогою політичного й католицького об'єднання [2].

Політичні погляди Карла Шмітта набули широкої популярності в 20-ті роки XX ст., коли вийшли такі його праці, як «Диктатура», «Політична теологія», «Римський католицизм і політична форма», «Поняття політичного». Базовим концептом усіх його праць є концепт децизійнізму, що в його інтерпретації означає наявність сильної політичної волі, яка здатна в умовах кризи чи надзвичайних ситуації діяти рішуче та припинити політичні дискусії. Децизійнізм лежить в основі теорії суверена, в якій суверен постає як той, хто в змозі вирішувати чи припинити дію закону, якщо цього потребує надзвичайний стан, тобто інстанція, яка наділена монополією останнього рішення. Суверенітет проявляється в обставинах, коли переривається звичайний потік життя в суспільстві. Нормативний підхід, за К. Шміттом, у часи кризи є недоречним і має бути замінений децизійністським. Призупинення дії правових норм необхідне для збереження держави та веде до диктатури. Децизійнізм в таких умовах стає тотальним і визначає політичне, тобто глава держави визначає друзів і ворогів та мобілізує населення на боротьбу. Диктатор уявляється гарантом державної єдності та захисником нового права [5]. Також важливо згадати геополітичну концепцію «номос Землі», головна ідея якої полягає в поділі історії на періоди, яким притаманні різні типи взаємозв'язку (морський чи континентальний) простору з народом країни.

Основні положення концепції політичного Карл Шмітт виклав у статті «Поняття політичного», розвивав він їх також у статті «Політика» та праці «Теорія партизана. Проміжне зауваження щодо поняття політичного».

Важливою проблемою в розумінні сенсу політичного дослідник вважає те, що воно асоціюється лише з державою, а якщо й вживається в інших контекстах, то лише як щось негативне. Тому всі визначення в юридичній літературі апелюють саме до держави, яка має монополію на політичне. Однак, чим більше держава починає взаємодіяти з недержавними інститутами, тим складніше виявити політичне. У такому разі політичними стають релігія, культура, освіта й інші сфери життя суспільства. Щоб вловити сенс політичного, Карл Шмітт впроваджує критерій, які б визначали його. Ним є розрізнення на друга і ворога. Він дозволяє визначити ступінь об'єднання чи роз'єднання, який не залежить від інших критеріїв, наявних в економіці (рентабельне / нерентабельне), моралі (добре / зле) чи естетиці (красиве / потворне). Із цього випливає, що ворог необов'язково є злим, потворним чи з ним не вигідно вести справи, він є «іншим», що й призводить до конфронтації, заперечення буття «чужого». Також поняття ворога не розглядається в приватно-індивідуалістичному чи психологічному сенсі. Тому ворога К. Шмітт інтерпретує як об'єднання людей, які протистоять такому самому об'єднанню, через таку взаємодію політичний ворог є публічним ворогом та екзистенційним, адже є конкретно в бутті людей та несе можливість фізичного знищення противника [10; 14].

Ще однією проблемою в осмисленні політичного є його ототожнення з партійно-політичним. Це стається, коли держава втрачає силу врегульовувати внутрішньополітичні партійні протиріччя, тоді антагонізм партій долає зовнішньополітичне протиставлення іншій державі, що може призвести до збройного протистояння всередині. Війна – це крайній вияв політичного, до неї можуть призвести будь-які суперечності (релігійні, економічні, моральні чи етичні), коли вони загострюються до поділу на друзів і ворогів [10].

Що ж до питання самої політики, то Карл Шмітт зазначає, що тут теж відбувається її ототожнення з державою. Отже, будь-яка діяльність держави є політичною, політика як наука вивчає державу, а як мистецтво – стає вмінням керувати державою. Дослідник вказує на помилковість такої думки, адже минули часи, коли політика могла існувати лише у формі держави, наразі політичним є все, що стосується життєдіяльності народу як політичної єдності.

Якщо проводити розмежування між політичним та неполітичним, то воно буде залежати від мінливого стану справ. Адже незначний жест чи фраза можуть стати політичними, коли потрапляють у зону конфлікту. Протилежність політичного і релігійного, політичного і морального, політичного й економічного не може мати чітких розмежувань, тому що політичним потенційно може бути все. Карл Шмітт вважає, що для народу потрібне єдине керівництво, яке вирішувало, що є політичним, а що ні. Справжня деполітизація можлива тільки тоді, коли люди відмовляться від поділу на друзів і ворогів [9].

За К. Шміттом, будь-яка спільнота людей, яка поділяє оточення на друзів і ворогів, стає політичною, незважаючи на її попередній характер. Політична єдність може руйнуватися, якщо припиняється даний поділ. Тому народ як спільнота політична має визначати друзів і ворогів, якщо в нього немає можливості цього робити, то він припиняє політичне існування. У цьому й полягає його екзистенційне буття [4, с. 31].

Ще одним важливим аспектом у концепції політичного є поняття ідентичності. Політика можлива тільки там, де є ідентичність, адже тільки за позиціонування себе як частини окремої спільноти можна здійснити поділ на друзів і ворогів. Коли втрачається ідентичність, втрачається і можливість розпізнати загрозу власному буттю. А тому ворогом є той, хто загрожує ідентичності окремої спільноти [10].

Подальшу інтерпретацію політичного Карл Шмітт продовжив у праці «Теорія партизана. Проміжне зауваження щодо поняття політичного». Партизан як суб'єкт військових дій був відповіддю на наполеонівський революційний спосіб ведення війни. К. Шмітт зазначає, що партизан іспанської герильї 1808 р. був першим, хто відважився іррегулярно

боротися проти нових сучасних армій, а сама герилья була наслідком поразки регулярної іспанської армії. Складність становища іспанського партизана полягала в тому, що освічені верстви аристократії та духовенства симпатизували завойовнику, а герильєри осмілилися на безнадійну боротьбу як іррегулярне гарматне м'ясо, проте К. Шмітт вважає, що це є початком теорії партизана [11, с. 12–19].

Карл Шмітт виділяє 4 критерії, за якими можна визначити партизана: іррегулярність, політична ангажованість, підвищена мобільність, телуричний характер дій [1].

Нерегулярний характер партизана проявляється в порівнянні з регулярним військом. Партизан не носить відкрито уніформи та зброї. Ворожий солдат в уніформі є мішенню для нього. Він із підпілля заважає звичайній, регулярній грі на відкритій місцевості та воює за допомогою неочікуваного нападу на ворога в найменш зручний момент для останнього, щоб завдати найбільшої шкоди. Іррегулярність партизана пов'язана з регулярністю і тут К. Шмітт проводить аналогію з корсаром, який на свою діяльність має дозвіл від державної влади, на відмінну від пірата. Партизан як нерегулярний боєць завжди залежить від допомоги регулярних сил. Партизан потребує легітимності, визнання певною стороною, якщо він хоче перебувати у сфері політичного та не скотитися до кримінального [11, с. 26–27, 107–110, 115; 13].

Слово «партизан» походить від слова «партія», що вказує на зв'язок із групою або партією, яка бореться, воює чи політично діє. Такий зв'язок із партією особливо сильно проявляється в революційні часи. Партизаном є той, хто стовідсотково став на сторону окремої партії та точно знає, хто є його ворогом, а хто другом. Він потребує зацікавленості третьої особи, яка не лише постачає зброю, боєприпаси, надає матеріальну та медичну допомогу, а й забезпечує певне політичне визнання, якого потребує іррегулярний партизан. Зацікавлена третя особа є другом партизана, навіть якщо офіційно не визнає його. Щоб іррегулярне перетворилося на регулярне, воно або визнає наявне регулярне, або створює нову регулярність власними силами. У будь-якому разі партизан є борцем за політичну ідею й ідентифікує себе з якоюсь політичною спільнотою, що і проявляється в інтенсивній політичній ангажованості [11, с. 27–29, 116, 127; 13].

Рухливість, швидкість і чергування наступів та відступів – характерні риси партизана, які посилюються впровадженням техніки та моторизації. Він пов'язаний з інформаційною мережею, оснащений таємними радіопередачами та радарними установками. Партизан не має гарнізону, він рухається більш непередбачувано, ніж регулярна армія, що дозволяє йому раптово з'являтися чи змінювати напрямок руху. Це технічний аспект його діяльності, його висока мобільність зумовлена не лише легкоманевреністю, а й засвоєнням нових видів озброєння та комунікації [11, с. 30–31, 117–118; 13].

Телуричний характер дій проявляється у зв'язку партизана з територією його проживання. Діяльність партизана є оборонною, вона не поширюється за межі держави та не націлена на захоплення нових територій. Для нього характерний зв'язок із рідною землею, автохтонним населенням та географічними особливостями країни. Партизан є земним, сухопутним типом борця. Однак через підвищення мобільності він може втрачати зв'язок із землею і перетворюватися на диверсанта, саботажника чи шпигуна [1; 11, с. 35–38].

Для теорії партизана, як і для концепції політичного, важливим є поняття ворога. Оголошення війни завжди є оголошенням ворога. Ворог не повинен бути знищений через власну малоцінність, з ним потрібно зіштовхнутися в боротьбі для того, щоб віднайти власні кордони, образ та вигляд. Ворожнеча передує війні та визначає її зміст і характер. Ворог партизана не є абсолютним, він є справжнім, це впливає з політичного характеру партизана. Справжній ворог також не проголошується останнім ворогом всього людства. Лише заперечення справжньої ворожнечі відкриває шлях для абсолютної ворожнечі, яка може знищити абсолютного ворога, попередньо знецінивши його, за допомогою ядерної

чи іншої зброї масового ураження [11, с. 136–144]. Тому зв'язок партизана та політичного в теорії К. Шмітта полягає в тому, що партизан є втіленням головного критерію політичного, тобто він здійснює поділ на друзів і ворогів, знає, як буде з ними взаємодіяти.

Помилково вважати, що К. Шмітт виступає за знищення політичного ворога. Навпаки, він заслуговує на повагу та визнання, дослідник висловлюється проти «криміналізації» ворога, на протипагу ідеологіям, які вважають ворога «ворогом людства» чи «ворогом трудового класу», якого обов'язково потрібно знищити. Війни з тотальним знищення ворога, які характерні для сучасної епохи, К. Шмітт вважає наслідком того, що держава перестала бути останньою інстанцією політичного, її замінюють партії з їхньою революційною боротьбою. Партії, на думку дослідника, є єдиними тоталітарними організаціями ХХ ст., саме вони екзистенційно поглинають партизана і є засобом його тотальної мобілізації, який точно знає, хто є його ворогом і по своїй суті виступає тоталітарною фігурою.

Як і будь-які вагомні ідеї, думки німецького науковця неодноразово піддавалися критиці. Сьогодні він перетворився на модного філософа, без згадки про якого не обходяться праці з філософії права, держави чи політики [3]. Його методологічний підхід сьогодні продовжують правошміттеанці та лівошміттеанці. Чимало положень його теорії як схвалювалися, так і спростовувалися різними мислителями. Сучасник К. Шмітта Лео Штраус у своїх «Замітках щодо «Концепції політичного Шмітта»» опротестував найважливіші положення цієї концепції, довівши їх до логічного завершення. Діалог між двома мислителями відбувався впродовж 1932–1933 рр., його результатом було перевидання «Поняття політичного» 1933 р. [4, с. 36].

Першою ідеєю, яку розвиває Л. Штраус, є критика лібералізму. Він вважає, що К. Шмітт не зміг вийти за межі ліберальної моделі. Лібералізм, коли говорить про те, що людина може вільно творити, входити в будь-яку область мистецтва та вільно вирішувати, забуває, що сфера політичного втручається туди та ставить людину перед проблемою життя і смерті, екзистенційно впливає на неї. Лео Штраус вважає, що війна – це не просто крайній політичний захід, надзвичайна ситуація не тільки для сфери політичного, а й для людини, тому що зберігається можливість фізичної смерті. Це вказує на те, що політичне – не просто автономна, а фундаментальна сфера, яка має панівний характер. Дані зауваження привели К. Шмітта до думки, що політичне є цілим і суверенним, адже будь-яке питання може стати політичним [4, с. 36–37].

Наступною тезою К. Шмітта, яку Л. Штраус піддає критиці, є зв'язок політичного і теології. Карл Шмітт виводить свою політичну теорію з теологічної догми гріха, він вважає, що гріховність світу і людини є подібною до поділу на друзів та ворогів і веде до збільшення дистанції між індивідами. К. Шмітт вбачає в людині зле начало, яке є передумовою небезпеки, які одні люди несуть іншим. Однак Л. Штраус вважає, що ця думка розвинута не до кінця, адже не вказується, наскільки обов'язкова ця небезпека, чи можна їй запобігти. На його думку, ідеться про структурну аналогію, а не про спільне походження політичних та теологічних тверджень. Також він не визнає людське зло як природне зло [4, с. 38–39].

Л. Штраус, як і К. Шмітт, вважає, що сучасна епоха – це епоха нейтралізації і деполітизації, а виною цьому є лібералізм. Деполітизація є метою сучасного розвитку, а лібералізм характеризується запереченням політичного. Тому лібералізму треба протиставити іншу систему, яка буде починатися з політичного. Лібералізм відкинув політичне, замаскував його, змінив його розуміння [8].

Критика лібералізму Карлом Шміттом в очах Л. Штрауса стала яскравим прикладом того, що К. Шмітт залишився в полоні систематики ліберального мислення. Визнання самостійності політичного потребує заміни системи ліберального мислення іншою, проте цього не сталося. Як приклад можна навести шміттівське визначення морального як гуманно-морального, що дотичне до ліберального трактування моралі як гуманістичної моралі [8].

Німецький політичний філософ Хайнрех Маєр у книзі «Карл Шмітт, Лео Штрауса та «Поняття політичного»» досліджує суперечку між двома мислителями. На думку Хайнреха Маєра, головна відмінність між Л. Штраусом та К. Шміттом полягає в тому, що один шукає виправдання в політичній теології, а інший – у класичній політичній філософії. Він також вважає, що К. Шмітт сприймає критику з оборонної позиції, з намаганням домогтися визнання політичного самостійною областю. Також оборонним є твердження, що поділ на друзів та ворогів не стосується етичних, естетичних чи економічних відмінностей. У результаті аналізу першого видання «Поняття політичного» Х. Маєр зауважує, що його недоліком було зведення політичного до зовнішньополітичного, а внутрішньополітичного – до поліції. Внутрішньополітичне не можна було зводити до поліції не лише тому, що ХХ ст. стало століттям революцій і війн, а й тому, що тотальна держава не могла більше виконувати роль «нічного сторожа» [8].

Інший критик К. Шмітта, французький історик політичної філософії Ів Шарль Зарка, інтерпретував його праці як створення політичних міфів. І.Ш. Зарка ставить знак рівності між політичною міфологією та політичною теологією. Він вважає, що роботи німецького дослідника можна вважати свідцтвами епохи, частиною її архіву, але аж ніяк не творами, які мають теоретичне значення. Також він доводить, що К. Шмітт «потрійно зрадив» Томаса Гоббса:

1. Теологічно-політична зрада полягає в тому, що євреї в Т. Гоббса – окремий народ, який має власну політичну історію і суверену державу, а протиставлення держави й єврейської тактики є вигадкою К. Шмітта в книзі «Левіафан у вченні про державу Томаса Гоббса».

2. Юридично-політична зрада полягає в тому, що Т. Гоббс ніколи не акцентував увагу суто на диктатурі.

3. Етико-юридична зрада. І.Ш. Зарка доводить, що Т. Гоббс цінував індивіда (право на опір, співвідношення приватного і публічного). За К. Шміттом, як вважає І.Ш. Зарка, Т. Гоббс ділить віру на внутрішню, над якою політика не власна, та зовнішню, яка підпорядковується законам. Внутрішня віра руйнує Левіафана за допомогою євреїв.

Очевидно, що критика неконструктивна, адже дослідник переймається шміттівським антисемітизмом, а не глибоким дослідженням положень його робіт. К. Шмітт у своїх роздумах щодо співвідношення приватного і публічного в питанні віри інтерпретує текст Т. Гоббса не тільки в контексті епохи англійця й боротьби католиків та протестантів, а й у сучасному для його епохи контексті «політичної релігії» нацистської Німеччини [3].

Під іншим кутом зору розглядає спадок німецького теоретика Шанталь Муфф, вона намагається посилити демократичну теорію критичним аспектом його робіт. Ш. Муфф вважає помилковою диз'юнкцію соціального плюралізму та політичної єдності, вважає, що політична єдність є виразом артикуляції гегемонії. Якщо єдність народу немає іншого підґрунтя, то соціальний плюралізм є необхідною умовою його існування. Антагонізм друга і ворога Ш. Муфф перетворює на агонізм суперництва. Суперники поділяють цінності ліберальної демократії, але мають різні стратегії реалізації своїх дій. За наявності спільних цінностей суперники створюють етико-політичні принципи боротьби, які дістали назву конфліктного консенсусу. Поділ на друзів та ворогів у Ш. Муфф стає тільки одним із можливих виразів антагонізму, а тому й політичного [6].

У підсумку можна зауважити, що політичне в інтерпретації Карла Шмітта може стати новою теоретичною основою для осмислення сучасної дійсності. Адже перед світом щодня постають виклики, на які потрібно давати адекватну відповідь. Політичне в такому розумінні дозволяє розширити кількість тем, які стосуються державної політики, та сприяє переосмисленню реальності. Однак, як і з будь-якими науковими концепціями, тут потрібно бути обережним, адже деякі тези К. Шмітта можуть бути застосовані для виправдання тоталітарної держави.

Список використаної літератури

1. Артамошин С. Проблема политического в консервативной публицистике Карла Шмитта. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/problema-politicheskogo-v-konservativnoy-publitsistike-karla-shmitta>.
2. Артамошин С. Теолог юриспруденции. Католический консерватизм К. Шмитта в поисках духовной преемственности. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/12/14/1251395246/8.pdf>.
3. Надточий Э. Миф Карла Шмитта. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/mif-karla-shmitta>.
4. Политическое как проблема: очерки политической философии XX в. / Т. Алексеева, И. Ерохов, С. Ильшанская и др. М., 2009. 224 с.
5. Русакова О. Децизионизм как базовый концепт консервативного дискурса К. Шмитта. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/detsizionizm-kak-bazovyy-kontsept-konservativnogo-diskursa-k-shmitta>.
6. Савин Н. Порывая с Карлом Шмиттом: понятие политического в теории агонистического плюрализма. URL: http://www.logosjournal.ru/arch/84/108_8.pdf.
7. Терехов О. «Консервативная революция» как феномен правого модерна в Веймарской республике в германской историографии. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/konservativnaya-revolutsiya-kak-fenomen-pravogo-moderna-v-veymarskoy-respublike-v-germanskoj-istoriografii>.
8. Тимофей Д. Спор об основах политического Лео Штраус versus Карл Шмитт. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/spor-ob-osnovah-politicheskogo-leo-shtraus-versus-karl-shmitt>.
9. Шмитт К. Политика. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/politika-statya-1936-goda>.
10. Шмитт К. Поняття політичного. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibniku/307/13.pdf>.
11. Шмитт К. Теория партизана. Промежуточное замечание к понятию политического. Пер. с нем. Ю. Коринца. М.: Праксис, 2007. 304 с.
12. Duchesne R. Carl Schmitt is Right: Liberal Nations Have Open Borders Because They Have No Concept of the Political. URL: <https://www.counter-currents.com/2016/10/carl-schmitt-is-right/>.
13. Johnson G. The Political Soldier: Carl Schmitt's Theory of the Partisan. URL: <https://www.counter-currents.com/2012/07/the-political-soldier-carl-schmitts-theory-of-the-partisan/>.
14. O'Meara M. Carl Schmitt's The Concept of the Political. URL: <https://www.counter-currents.com/2010/07/carl-schmitts-the-concept-of-the-political/>.

**FEATURES OF THE CONCEPTUAL CONCEPTION OF POLITICAL
IN THE THEORETICAL APPROACH OF CARL SCHMITT****Diana Standratiuk**

*Ivan Franko National University of Lviv,
Faculty of Philosophy, Department of Theory and History of Political Science
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine*

The article deals with the historical and philosophical origins of Karl Schmitt's political theory, the phenomenon of political and rethinking his intellectual heritage. The study also found a connection between political and partisan theory.

Key words: political, Karl Schmitt, partisan, politics.